

Dr. Kerényi Károly professzor:

Versenyképes magyar szellemiségért

A SzEI felszólított — mint egyetemünk többi tanárát is —, hogy mondjam el körében, ami legjobban szívemen fekszik. Itt következik rövid foglalata annak, amit elmondani kötelességem volt s amihez a további hozzászólásokat is szükségesnek tartom. Amit elmondottam, nem vonatkozik egyetemünk vagy más egyetemek katedráival kapcsolatos intézetek tanítói tevékenységére. Ebbe a munkába nem lehet betekintésem, tehát véleményt sem nyilváníthatok róla. Ép így nem beszélhetek a természettudományos kutató munkáról. Amiről beszélek, arra vonatkozik, ami a szellemtudományok területén történik — vagy nem történik.

Egyszer már érte felkészületlenül egy világháború vége a magyar tudományosságot. Akkor az országhatárok váratlanul megsűrűsödtek Európában: szinte áthatolhatatlannak váltak. Bennünket magyarokat kegyetlen demarkációk közé szorítottak s ugyanoda lökték vissza szellemi életünket. A hatás az ellenállásnak akkor lehetséges egyik formája volt. Tudományunk a különleges magyar feladatokra eszmélt, de már kissé későn. A nemzeti tudományok fellendülése, a magyar érdekű, magyar tárgyú kutatómunka a Klebelsberg Kunó gróftól megteremtett új keretekben Trianon után kezdődött. Ha ma prognózist állíthatunk, a második világháború végétől a határok lazulását kell várunk, nagy szellemi versenyterek kialakulását, amelyeken Európa, vagy talán a világ valamennyi népe között kell majd megállnia helyét a magyarságnak. Még ha hibás is volna ez a prognózis: akkor is fel kellene készülnünk már most erre a lehetőségre, sőt valószínű szükségességre — a legnagyobb szellemi erő kifejtés szükségességére.

Tudományos életünk — legalább is a szellemtudományok területén — ezzel szemben mintha tespedécsabítót békeviszonyok idillikus biztonságának örvendhetne. Sehol semmi különösebb tevékenység, sehol új termékeny gondolatok. Vagy ha felmerülnek is: rögtön akadnak éber védői a nagy álomnak, akik megpróbálják elnyomni, félretolni agyonütni. Boldog békében, rendkívüli erőfeszítéseket nem kívánó világhelyzetekben röstelkednénk is *belső szellemi erő* e sajátos, önfelelt nyugalma felhívni a figyelmet, különösen, amikor ma is hatalmas *külső keretek* nyílnak meg a tudományos munka számára. Ma azonban az ilyen röstelkedés restség volna s nem ismerünk e pillanatban a nemzet szempontjából nagyobb bűnt a tudomány területén, mint a restséget vagy ahhoz hasonló jelenségek védelmezését, veszedelmesebb fogyatkozást, mint a terméketlenséget, végzetesebb hibát, mint bármiféle nehézségekben való megnyugvást.

Nem hagyhatjuk többé, hogy meglepjenek bennünket. Addig kell rácszémelnünk az új, minden eddiginél nagyobb feladatra, míg van időnk a fölkészülésre. Nemzeti tudományosságunknak európai, sőt általános emberi érdekűvé is kell lennie. Annak kell lennie magyar érdekből. Meg kell indulnia egy sokoldalú kutatómunkának, amelynek a tárgya a magyar témákon kívül mindaz, aminek a felderítéséhez, tisztázásához, eldöntéséhez magyar tudósok mint az Örök Európa és az egyetemes emberi szellem

részei hozzájárulhatnak. Egyetlen termékeny, új, nagy összefogó szempont sem lehet túl újszerű, túl nagy és nemzeti érdekünkön túlmenő nekünk. *Nemzeti érdekünk, hogy tudományosságunk majdan, ha a háború végetér, az egyetemes alkotómunkában versenyképes legyen.* Világversenyképes magyar szellemiségre van szükségünk, ha nem akarunk önként beállni a szellemi alkotásokban szegény kis népek másodrangú sorába. Hogy egyetlen példát mondjunk: nem elég ismernünk a magyar föld mű-

Tóth Péter népfőiskolai hallgató, Széreg:

Feladataink

Krisztusibb embert

Ez az első eszményképünk. Az Isten a saját hasonlatosságára teremtette az embert és ez az igazság áll a falvak, tanyák, puszták legegyszerűbb, legrongyosabb emberére is. Örök értéknek tekintjük lelkünket, Isten gyermekei, a Szentlélek templomai vagyunk. Lelkünk mélyén kiverődik az igazi Krisztus-arc. Ezért nem tűrhetjük, hogy bárki is alacsony szenvedélyekre való uszítással, megtévesztő jelszavakkal, vagy hatalmi erőszakkal eltorzítsa bennünk ezt az arcot.

emlékeit, hanem ott is versenyképességnek kell lennünk, ahol Pheidiasról vagy Michelangelóról van szó. Nem szabad többé a fiatal kutatókat leszoktatni s nem szabad nekik maguknak leszokniok a *nagy témáról*. Ellenkezőleg: nagy tárgyakat, nagy tudást, nagy kutatóösztönt s a kutatás módszereiben nagy biztonságot kíván ma a nemzet érdeke minden magyar tudóstól és mindenkitől, aki az kíván lenni, nagyobb, mint valaha is kívánhatott.

Szellemi termékenység nem állítható elő mesterséges úton. De a nagy célokra, a nagy feladatokra, a nagy minőség tisztelére és követelményére a szemeket rányitni: itt van az utolsó pillanat. A részletekben segítségre, változtatásra és változásra nem egy ponton van szükség. Vegye át a SzEI e gondolatot és ápolja: legbenső körében és a nyilvánosság előtt.

Mert halálos ellensége lelkünknek is minden olyan ember, vagy rendszer, mely testünket éhbérrel, munkauzsonnával koldusbotra kényszeríti. A földi javakat nem tekinthetjük végecélnak s ezért szolgálatukra nem is kötjük le magunkat teljesen. Azt azonban nagyon jól tudjuk, hogy a nyomor a legnagyobb kerítő s egyik legraffináltabb utonállója az örök boldogság felé vezető útnak.

A krisztusibb ember számunkra Krisztussal való együtttest jelent! Vele való friss, eleven kapcsolatot: ott hon, családi életben, az ekeszarva mel-

lett, örömben, bánatban, mindenütt. Szakadtlan együtttest azzal a Krisztussal, aki szegény családban született, egyszerű munkás módjára dolgozott. Szegénységben, munkássorban megelőzött bennünket és példát adott a számunkra. Ezzel a Krisztussal annál is inkább tartozunk együtt lenni, mert ez a Krisztus valóban a nép között és a népnek élt. De aki haragra gyúlt és korbácsot fogott, ha lelketlen, pénzéhes üzleti szellemmel találkozott.

Tudatában vagyunk annak is, hogy a krisztusibb ember számunkra egyáltalán feladatot is jelent. A vallást, a keresztény erkölcsöt szívügyünké kell tenni. És pedig azért, mert mi hiszünk a kereszténység népművelő és társadalomépítő erejében. A kereszténység nem járatta le magát, amint ezt ma annyian hirdetik s a kereszténység számunkra nem elnyúlt rongydarab, amelyet letépünk a nép testéről és eladjuk az első rongyoszsídnak. — Valláserköcsi felfogásunk sem pusztá templomügy, vagy magánügy többé. Krisztusibb embert akarunk a kapa, kasza mellett, de az üzemekben, gyártelepeken is. Egyáltalán mindennütt. Ezt a krisztusi együtttest közel vinni a faluhoz és tanyához, de a várost a faluhoz is.

Azt azonban senki sem kívánhatja tőlünk, hogy a szelidség, alázat, felebaráti szeretet jelszava mellett kifosztani engedjük magunkat.

Műveltebb falut

Először is végét kell vetni annak a szármalmas lemosolygásnak, vállveregetésnek, lebutaparasztzásnak, amelyet oly gyakran cimeznek a falvak és tanyák népe számára. A leszólás és megvetés ideje lejárt, megvirradt felettünk a fejlődés, építés napja. Ezért csak az közelítse és szólítsa meg népünket, aki azt művelni és ezáltal rajta segíteni akar.

Ezért elsősorban nekünk, az ifjúságnak kell megértenünk, hogy a megélhetés embertelen hajszájában, könyörtelen versenyében csak annak van előnyös helyzete, aki tudja és érti a maga dolgát. Az ifjúságnak kell megértenie azt is, hogy a falvak, tanyák hirhedt maradiságát az ő szakképzett tudása fogja csak megdönteni. Igenis olyan gazdasági és társadalmi rendszerben élünk, melynek ropognak eresztékei s összeomlással fenyegeti agrártömegeinket, ha nem látják be, hogy a földművelésnek, földmunkának egyúttal szakműveltséget is kell jelentenie.

De feladatunk az általános műveltségéből is minél többet megszerezni. Megismerni mindazt, ami egyéni, családi és társadalmi életünkkel szorosan összefügg. Mindazt, ami különféle ismeretterjesztő előadások, könyvek, segítségével megszerezhető. Mert a műveltséget nem az iskolák száma, társadalmi állás, vagy foglalkozás méri igazán, hanem az egyéni szorgalom.

A falu és tanya nem lehet tovább az elkallódott magyar tehetségek feneketlen temetője. Aki ezen segíteni nem akar, a magyar tehetségek sírásója lett vagy lesz. Nekünk pedig engedni kell kibontakozni ifjúságunk képességeit, hogy az, ha egyszer elszakadni kénytelen az otthonától, legyen vezető egyénisége a keresztény és nemzeti gondolatnak és előmozdítsa a maga és embertársai javát.

Az élet és halál fölött ítélkező tragikus történelmi napok mindenkitől megkérdezik: — Ki vagy? Mit csinálsz? — És nem mentség előttük, ha azt feleled: — Husz éves vagyok. — Hanem azt kell válaszolnod: milyen értéket gyűjtöttél magadban és hogyan igyekeztél azt értékesíteni azok számára: akikhez a múlt, a vér és a lélek időtlen mély közössége köt.

SZABÓ DEZSŐ

Arkádia-Debrecen üzenetei

Hortobágyi Hideg Pál

Jó hírrel küldöm

Regei Lidának!

Mit üzenjek én Szegedre?
Bolond, aki nyarat vár!
Én vagyok a rontó-bontó
Hortobágyi Hideg Pál.

Jó dolga van az egérnek,
jó dolga a patkánynak.
Nem látjátok, vérzik a hó,
a csillagok vért hánynak?

Üvöltenek a farkasok,
hallom a csikasz léptét,
vért okádnak a csillagok,
vért okád a sötétség.

Ha kilépek a szobámból,
zúgnak a holt jegenyék,
összecsapja fölöttem a
levegő vastenyerét.

Vasvarjuk szállnak csattogva,
szinte reng a sok torony;
Pál fordul köddel s a ködben
csattog-pattog ostromom.

Mit üzenjek én Szegedre?
Bolond, aki nyarat vár!
Én vagyok a rontó-bontó
Hortobágyi Hideg Pál.

Itt lakom hópalotámban,
sose megyek innét el,
itt fukálok-furulyázok
a hintázó cinkékkel.

Furulyámnak egy szavára
megáll a Tisza s szelíd
hótündér száll homlokára,
hogy befogja szeméit.

De hogyha jó kedvem támad,
tudok én fújni jobban:
olyat fúvok furulyámba,
hogy a világ felrobban.

S mikor az a sok szép csillag
a mély hóban elmerül,
visszatérek a falumba
éjfél tájban egyedül.

Tiszadombon fekszik apám
apjának apja, Holt Pál,
belelépett a Tiszába —
s nagyapám árva volt már.

Igy lettem magam is árva,
ott születtem a jegen...
Hortobágyi rontó-bontó
Hideg Pál az én nevem.

Amerre megyek, köd támad,
ködbe bukik a torony,
Pál fordul köddel s a ködben
csattog-pattog ostromom.

(Debrecenben, 1942. jan. 23.)

Gulyás Pál